
Recension:

Informativt om svensk sjukvård i Finlands krig 1918

Lindskog Bl. Svensk sjukvård i Finlands krig 1918. Sydsvenska medicinhistoriska sällskapets årsskrift 2019, sid. 177–203.

Sällskapets utländske ledamot Bengt I Lindskog, känd för en vid krets medicinare som författare till verket Medicinsk Terminologi, har i Sydsvenska medicinhistoriska sällskapets årsskrift 2019 publicerat en artikel om svensk sjukvård i Finlands krig 1918. Uppsatsen fyller en lucka i svensk historieskrivning eftersom den svenska sjukvårdsinsatsen i kriget 1918 av olika orsaker har förbigåtts med tystnad i författarens hemland.

Den svenska hjälpen, som bestod av fyra så kallade ambulanser, var en del av en nordisk insats som erbjöds den vita sidan i kriget. Med ambulans avsågs på den tiden en organisatorisk enhet som bestod av flera fältlasarett som tillhandahöll akut krigssjukvård. Ett avtal om hjälpen hade förhandlats fram mellan Finlands vita regering och Svenska Röda Korset, vars ordförande var prins Carl, bror till kung Gustav V. Initiativet backades upp av Sveriges regering. Situationen blev komplicerad eftersom Svenska Röda Korset genom sin insats gav avkall på sin neutralitet, det vill säga att de sårade skulle få hjälp oberoende av vilken sida de stred för. I avtalet saknades bland annat instruktioner om vad som skulle göras med fångna röda soldater. Situationen kom att få en lösning av händelsernas gång eftersom Finlands Röda Kors hade fallit i de rödas händer och dess nya styrelse hade bestämt att man skulle arbeta enbart för

den röda sidan. Något samarbete mellan de svenska ambulanserna och Finlands Röda Kors var inte möjligt.

Ambulanserna förlades till orter som Vasa, S:t Michel, Jyväskylä, Kuopio, Heinola och Kexholm. En del av dem var verksamma nära fronten. Deltagarna i de svenska ambulanserna är noggrant upptecknade. Personalen bestod av chefläkare, biträdande läkare, över-sköterska, sjuksköterskor, sjukvårdare, redogörare och övrig personal. Samtliga var frivilliga, de uppbar ingen lön och reste på egen risk. Författarens far Algot Lindskog var biträdande läkare på den ambulans som var förlagd till Kexholm och som i krigets slutskede flyttades till Viborg, där doktor Lindskog fick uppleva den röda kapitulationen. Som känt var behovet av humanitär hjälp i Finland omåttligt stort efter kriget och det med svenska krafter upprätthållna fältsjukhuset blev kvar i Kexholm till försommaren 1918. Vid hemfärden i maj-juni skänktes all utrustning och all materiel till Finlands Röda Kors som på nytt hade kunnat börja samarbeta med Svenska Röda Korset.

De svenska läkarna och sjuksköterskorna gjorde en stor sjukvårdsinsats på den vita sidan. De flesta sjukhusen i landet låg ju på den röda sidan om fronten. Personalen arbetade i skift och tog emot sårade dag och natt. Verksamheten var naturligtvis framför allt kirurgisk. Personalen var kunnig

och enheterna var väl utrustade men ingen av läkarna hade erfarenhet av akut krigskirurgi. De sårade kom från stridslinjens förbandsplats i hästdragna slädar eller kärror. Skottskador av ge-värskulor var de vanligaste skadorna och drabbade olika delar av kroppen. Varje fall krävde sin typ av operation.

Personalen på de svenska ambulanserna var unga människor, läkarnas medelålder 30 år. Många av dem som deltog i kriget hade säkert behov av att bearbeta sina upplevelser under kriget, men debriefing var på den tiden ett okänt begrepp. När de kom hem till Sverige möttes de utan ceremonier och var och en gick hem till sitt. Förklaringen torde stå att söka i att också den svenska politiska opinionen 1918 var kraftigt polariserad, någonting som kom till tydligt uttryck när general Mannerheim som riksföreståndare gjorde ett statsbesök i Stockholm. Måhända kan den politiska splittringen förklara varför den svenska ambulansverksamheten fram till dags dato har omgetts av tystnad i svenska tidskrifter och media.

Bengt Lindskog är värd ett stort tack för att han har lyft fram en insats i Sveriges och Finlands historia som är alltför lite omvitnad i vårt västra grannland. Uppsatsen skulle vara förtjänt av att spridas i medicinhistoriska och militärhistoriska kretsar också i vårt land.

Tom Pettersson

Fotnot: I finländsk medicinhistorisk litteratur har sjukvårdsverksamheten 1918 beskrivits av Sällskapets hedersledamot Hjalmar Gabriel von Bonsdorff, som i en uppsats i Finska Läkaresällskapets Handlingar 1928 och i sitt arbete "Sjukvårdstjänsten i Finlands frihetskrig" (1931) gav detaljerade upplysningar om sjukvårdsverksamheten på den vita sidan under krigsmånaderna 1918, inklusive de nordiska insatserna.